

Written by БАЙ СОЛОМІЯ МИКОЛАЇВНА, студентка юридичного факультету Західноукраїнського національного університету (м. Тернопіль)
Thursday, 25 November 2021 22:24

Постановка проблеми. Проблематика підвищення якості життя, причин низького зростання добробуту життя населення — одна з ключових при функціонуванні держави та її політичних інститутів у суспільстві. Найважливішою ланкою у розвитку правової держави, обґрунтування її ролі у соціальній системі стала поява дефініції «соціальна держава». Вважаємо, що для того, щоб ефективно реалізовувати стратегію соціально-економічного розвитку правової держави з метою підвищення якості життя кожного громадянина, необхідно глибше в теоретичному плані звернутися до соціальної функції. В юридичній науці дослідження поняття «функції держави» зберігає свою актуальність завжди, оскільки при вивченні більшості аспектів теорії держави і права завжди є прямий зв'язок між науковою та практичною точкою зору.

Стан наукового дослідження теми.

Дослідження соціальної функції держави складають відносно самостійний напрямок у теорії функцій правової держави. Це цілком закономірно, тому що сама соціальна функція займає особливе місце у системі державних функцій. Саме вона найбільшою мірою забезпечує гармонізацію інтересів громадянського суспільства та держави, реалізацію соціальних прав людини та громадянина. Інтерес до дослідження соціальної функції держави не згасає й досі, хоч виник у вітчизняній історико-правовій науці у другій половині ХІХ ст. В ці роки в Україні відбувалися глобальні соціально-економічні трансформації, які й зумовили зростання уваги до соціальної проблематики.

Питання щодо соціальної функції правової держави досліджували такі науковці як: І.В. Арістов, В.А. Гошовська, М.С. Кельман, М.М. Марченко, О.Г. Мурашин, О.О. Родіонова, Л.І. Спірідонов, М.В. Черноголовкін, Н. Барра та інші.

Метою

публікації є розкриття сутності та змісту соціальної функції правової держави.

Виклад основного матеріалу.

Теоретичні аспекти дослідження функцій правової держави отримали висвітлення у працях багатьох правознавців. Вчені радянського періоду не завжди виділяли соціальну функцію як самостійну в системі внутрішніх функцій держави. Зокрема, виділяли економічну, ідеологічну, охоронну функції. Однією з причин цього було існування різних підходів до визначення соціальної функції, оскільки саме поняття «функція держави» неоднозначне. Деякі автори ототожнюють функції держави з механізмом її діяльності у певному напрямі. Інші – як предметно-політичну характеристику змісту її діяльності. У більшості класифікацій функцій держави, що були розроблені в пострадянський період, соціальна функція виділяється як самостійна, але її визначення та трактування змісту суттєво різняться. Так, до внутрішніх функцій правової держави відносять функцію охорони прав і свобод людини та громадянина, забезпечення правопорядку; функцію оподаткування; екологічну функцію; функцію соціального захисту населення. Остання визначається як «напрямок діяльності держави, покликаний забезпечити нормальні умови життя для суспільства та соціальну захищеність особи» [1, с. 65-66]. Таким чином, визначення соціальної функції та її зміст сформульований авторами стосовно конкретної державної моделі на сучасному етапі.

Детальніше підходи до суті соціальної функції держави опрацював Д. Гвасалія [2]. Він відзначає, що В. Андрущенко тлумачить соціальну функцію держави як функцію правової демократичної держави, що визнає вершиною соціальну справедливість. А на думку В.К. Бабаєва, основною метою соціальної функції є забезпечення суспільного добробуту, тобто гідного життя і розвитку кожної людини, створення рівних

Written by БАЙ СОЛОМІЯ МИКОЛАЇВНА, студентка юридичного факультету Західноукраїнського національного університету (м. Тернопіль)
Thursday, 25 November 2021 22:24

можливостей для усіх громадян в досягненні цього добробуту.

Такий підхід співзвучний і з позицією О.В. Родіонової. Вона формулює визначення соціальної функції стосовно сучасної держави таким чином: «соціальна функція – це діяльність держави, спрямована на мінімізацію відмінностей у доступі членів держави до суспільних благ, з метою забезпечення стабільності (самозбереження) соціуму» [3, с. 20]. Спроба сформулювати спільне для різних державних форм визначення соціальної функції держави, як стверджує Л. Шевченко, належить С.Є. Коробову. Він вважав, що «соціальна функція держави – один з основних напрямків (сторін) у його діяльності, що здійснюється в соціальній сфері суспільних відносин, щодо забезпечення громадянам гідного рівня життя, вирішення соціальних розбіжностей та реалізації узгоджених інтересів громадян на основі визнаних у даному суспільстві та законодавчо закріплених соціальних стандартів» [4, с. 103-104]. Автор підкреслює, що соціальна функція держави тісно пов'язана з економічною, оскільки без суттєвого економічного зростання, що базується на ефективному використанні ресурсів, неможливо забезпечити достатнього фінансування соціальних потреб.

Отже, можна припустити, що визнання залежності соціальної функції від сформованих у цьому суспільстві та законодавчо закріплених соціальних стандартів відповідає узагальненому визначенню соціальної функції. Водночас не можна погодитися з твердженням, за яким соціальна функція незмінно є одним з основних напрямків діяльності держави.

З позицій історико-правової науки соціальну функцію держави стосовно різних державних типів можна визначити як напрямок її організаційно-правової та практичної діяльності, що регулює рівень життя та процеси реалізації соціально-економічних прав особистості в обсязі, адекватному конкретному етапу розвитку нашого суспільства та держави [5]. З розвитком держави трансформується її соціальне призначення, уявлення про стандарти рівня життя, обсяг та структуру соціально-економічних прав населення, а також про межі втручання держави у соціально-економічну сферу в цілому та соціально-економічне становище окремих груп населення зокрема.

Соціальна функція держави має свої складові. Її головне призначення забезпечити зайнятість працездатного населення та здійснювати соціальний захист тих, хто потребує державної підтримки, а також забезпечити суспільний добробут, створити рівні можливості для всіх громадян у його досягненні.

Соціальна функція включає державну політику в галузі освіти, науки, культури, здоров'я громадян. Сьогодні соціальна функція поповнилася новим змістом, що пов'язано з рухом до соціально-правової держави. Соціальна політика правової держави передбачає виділення коштів на охорону здоров'я, культурний відпочинок, просвітництво, будівництво, чітку роботу транспорту та зв'язку, а значить, забезпечення реалізації прав громадян на охорону здоров'я, відпочинок, житло, освіту, користування досягненнями культури, тобто тих соціальних прав, якими мають у максимальному обсязі користуватися усі громадяни правової держави [6, с. 299].

Тож важливою передумовою для розквіту соціальної державності є створення дієвої послідовності механізму та юридичних гарантій захисту прав і свобод людини з метою здійснення принципу справедливості, свободи, моральності, рівності. Отже стан втілення захисту та охорони прав і свобод людини є високим показником рівня цивілізованості, гуманізму, культури будь-якого суспільства чи держави.

Висновок.

СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Written by БАЙ СОЛОМІЯ МИКОЛАЇВНА, студентка юридичного факультету Західноукраїнського національного університету (м. Тернопіль)

Thursday, 25 November 2021 22:24

Реалізація соціальної функції є неодмінною основою соціально-правової держави. Це одна з найголовніших функцій держави, яка спрямована на розвиток суспільства і захист інтересів громадян. Тому необхідні якісні зміни законодавства в плані розширення каталогу соціально-економічних прав відповідно до міжнародних стандартів та закріплення механізмів і гарантій їх захисту, поширення цього законодавства на всі, без винятку, верстви населення; визнання за державою домінуючої ролі у забезпеченні соціальних прав особи, однак при цьому, відмова від всеосяжного державного патерналізму в соціальній сфері.

Список використаних джерел: 1. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Теорія держави та права: навч. посіб. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
2. Гвасалія Д. С. Соціальна функція держави та її складові. Економіка і регіон. 2011. № 2 (29). С. 45.
3. Родионова О. В. Социальная функция современного государства. М.: Юрлитинформ, 2010. 228 с.
4. Шевченко Л. С. Соціальна держава: досвід політико-економічного аналізу: монографія. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2012. 275 с.
5. Кравчук М.В. Теорія держави і права (опорні конспекти): Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 3-є вид., змін. і доп. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 524 с.
6. Севрюков Д. Г. Соціальна функція держави. Публічне право. 2013. № 1 (9) . С.298-300.
7. Основи правознавства: підручник/ Кравчук В.М., Васильків І.Д. Рекомендований МОН України – наказ від 20.03.2017 року № 417. Тернопіль: Астон, 2017. 280 с.